

177^e Boek – deel II: Boek 2020 over de Sociale Zekerheid

Deel I   Budgettaire en financiële toestand 2019

Het Rekenhof geeft in het eerste hoofdstuk van dit deel I een overzicht van de begrotingsontvangsten en -uitgaven van de sociale zekerheid in 2019 die de FOD Sociale Zekerheid in juli 2020 heeft bezorgd, en vergelijkt ze met 2018 en 2017.

In 2019 sloot de sociale zekerheid het begrotingsjaar af met een voorlopig saldo van 1.067 miljoen euro, tegenover -15,7 miljoen euro in 2018.

De geconsolideerde ontvangsten bedroegen 103.387,1 miljoen euro, d.i. 4,94 % meer dan in 2018. In 2019 bedroegen de geconsolideerde uitgaven 102.320,1 miljoen euro (+ 3,84 % tegenover 2018). Het grootste deel daarvan (89,38 %) werd besteed aan prestaties aan de sociaalverzekerden (o.a. pensioenen, geneeskundige verzorging, arbeidsongeschiktheid, werkloosheid), die stegen met 3,70 %.

De pensioenuitgaven stegen met 4,05 % door de toename van het aantal pensioengerechtigden en de evolutie van het gemiddelde uitgekeerde pensioenbedrag. De uitgaven voor geneeskundige verzorging stegen met 5,47 %, vooral door de evolutie van de uitgaven voor de ziekenhuizen (+6,29 %) en de farmaceutische verstrekkingen (+7,28 %). De werkloosheidsuitgaven daalden met 6,90 %, vooral door de daling van het aantal uitkeringsgerechtigde werklozen en rechthebbers. De uitgaven voor arbeidsongeschiktheid stegen met 6,32 %, vooral doordat het aantal vergoede uitkeringsdagen toenam.

Het kassaldo van de RSZ-Globaal Beheer bedroeg op 31 december 2019 344 miljoen euro. Net als in de voorgaande jaren was het tijdens het jaar echter overwegend negatief. Het RSVZ-Globaal Beheer had op 31 december 2019 2.094,1 miljoen euro beschikbare middelen. De Globale Beheeren van de RSZ en het RSVZ hebben daarnaast op 31 december 2019 nog obligatieportefeuilles en reservefondsen voor respectievelijk 7.719,5 miljoen euro en 5.882,3 miljoen euro.

In hoofdstuk 2 van deel I worden eerst de geconsolideerde ontvangsten en uitgaven getoetst aan de ramingen van de (niet goedgekeurde) initiële ontwerpbegroting van 2019. Vervolgens worden maatregelen toegelicht die de regering bij de opmaak van de initiële begroting 2019 heeft genomen op het vlak van de werkgelegenheid en de gezondheidszorg. Ook worden de taxshift en de uitvoering van verschillende maatregelen op het vlak van werkgelegenheid, pensioenen, gezondheidszorg en werkonbekwaamheid toegelicht in een meerjarenperspectief. In een derde punt wordt aandacht besteed aan de verwezenlijkingen in de strijd tegen de sociale fraude.

Tot slot behandelt hoofdstuk 3 van deel I de uitgaven voor prestaties voor de overgedragen bevoegdheden in het kader van de zesde staats hervorming. Daaruit blijkt dat de openbare

instellingen van sociale zekerheid (OISZ) in 2019 nog tijdelijk voor rekening van de deeltentiteiten uitgaven beheren voor prestaties inzake werkgelegenheid, gezondheidszorg en gezinsbijslag. In 2019 bedroegen die uitgaven 2.660,2 miljoen euro.

Deel II   Financieel Beheer en rekeningen van de OISZ

Deel II gaat in op de overlegging van de rekeningen door de OISZ en op onderzoeken die te maken hebben met het financieel beheer van de OISZ.

Overlegging van de rekeningen

Om zijn controleopdracht en zijn informatieopdracht ten aanzien van het parlement naar behoren te kunnen uitoefenen, moet het Rekenhof tijdig kunnen beschikken over de rekeningen van de OISZ. Het Rekenhof stelt vast dat de wettelijke en reglementaire termijnen voor het toezenden van deze rekeningen nog steeds onvoldoende worden nageleefd. Volgens de wettelijke bepalingen moet het Rekenhof de rekeningen van de OISZ uiterlijk op 30 november van het jaar volgend op het boekjaar ontvangen. Op 31 augustus 2020 had het de rekeningen 2018 van geen enkele instelling ontvangen. Ook de rekeningen 2017 van twaalf instellingen, de rekeningen 2016 van vijf instellingen en de rekeningen 2015 en 2014 van twee instellingen werden nog niet ontvangen. Voor de jaren 2013 en 2012 zijn de rekeningen van één instelling nog niet ontvangen.

Op 31 augustus 2020 hadden de beheersorganen van zeven van de dertien instellingen hun rekeningen 2019 opgesteld. De Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) moet zijn rekeningen 2018 nog opstellen en het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekeringen (RIZIV) zijn rekeningen voor de jaren 2016, 2017 en 2018. De laattijdige afsluiting van die rekeningen verhindert een mogelijke consolidatie van de verrichtingen van de sociale zekerheid in de rekeningen van de Staat.

Famifed: Verwerking van de financiële stromen naar aanleiding van de vereffening

De zesde staats hervorming heeft de bevoegdheden inzake gezinsbijslag overgedragen aan de deeltentiteiten (de gemeenschappen, de gewesten en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie). Famifed treedt voor de deeltentiteiten op als serviceorganisatie totdat zij het beheer en de betaling overnemen (en uit Famifed "uittreden"). Dat gebeurde op 1 januari 2019 en 1 januari 2020. Famifed wordt daarom gesplitst en vereffend.

Het Rekenhof onderzocht de concrete toepassing van het koninklijk besluit tot organisatie van de overdracht van de goederen, rechten en plichten aan de deeltentiteiten op boekhoudkundig vlak en ook de impact daarvan op de financiële stromen in de periode 2018-2020. Volgens dit besluit staat Orint vzw in voor de vereffening van Famifed. In de praktijk gebeurt die vooral door de administratie van Famifed.

Uit de voorlopige rekeningen 2018 blijkt dat Famifed een aantal voorbereidende splitsingsverrichtingen heeft opgenomen om de uittreding van drie deeltentiteiten op 1 januari 2019 vorm te geven. Eind 2019 werden op basis van de beschikbare thesaurie de reserves van de gezinsbijslag en de administratiekosten verdeeld. Het werkkapitaal werd in 2020 terugbetaald. Een restbedrag aan thesaurie werd, in afwachting van de definitieve afsluiting van de rekeningen 2020, bij Orint in bewaring gegeven.

Met het oog op de vereffening en de boekhoudkundige splitsing van de rekeningen zijn de openstaande saldi op de individuele grootboekrekeningen van de deeltentiteiten en een aantal algemene grootboekrekeningen niet geconfirméerd. Famifed hanteerde een aantal aanvaardbare uitgangsprincipes om de saldi op de balansrekeningen toe te wijzen aan de deeltentiteiten en werkte een aanhechting van de splitsingsverrichtingen aan de rekeningen 2018 en 2019 uit. Voor een aantal posten is het door gebrek aan specifieke grootboekrekeningen echter nog niet duidelijk hoe de individuele toewijzing zal gebeuren. Famifed overweegt ook om de restboekhouding na de afsluiting van de rekeningen voor het verkorte boekjaar 2020 over te dragen aan Orint. Het Rekenhof beveelt aan deze verrichtingen goed te documenteren zodat de boekhoudkundige omzetting van het koninklijk besluit goed kan worden opgevolgd.

FPD: betaling en boeking van de pensioenen

Het Rekenhof heeft het proces van de betaling en de boeking van de pensioenen bij de Federale Pensioendienst (FPD) onderzocht. De internebeheersingsmaatregelen vertonen zwakke punten. Kenmerkend voor die controle-omgeving is dat permanente operationele doelstellingen en specifieke indicatoren ontbreken om het betalingsproces te omkaderen en de kwaliteit ervan te waarborgen. Ook een duidelijk omschreven IT-beveiligingsbeleid ontbreekt.

De beheersing van het proces lijdt onder verschillende tekortkomingen: er is geen *process ownership*, de operationele diensten miskennen de IT-controlemaatregelen en er wordt onvoldoende gerapporteerd om een horizontale aansturing van het proces mogelijk te maken.

Het Rekenhof heeft bovendien controles en tests uitgevoerd op de betalings- en boekingsgegevens 2019 (29 miljoen betalingen voor ongeveer 50 miljard euro). Uit de resultaten blijkt dat het voor de FPD relevant en nuttig is *ex post* controles uit te voeren.

Het Rekenhof beveelt de FPD aan al zijn maatregelen voor procescontrole te inventariseren en te beschrijven, ze te evalueren via een risicoanalyse en ze gecoördineerd en gecentraliseerd aan te sturen.

RIZIV: wijzigingen van de erkenningsnormen voor de ziekenhuizen

Sinds 1 juli 2014 kunnen de deeltentiteiten (de gemeenschappen en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad) de normen vastleggen waaraan ziekenhuizen, ziekenhuisdiensten, zorgprogramma's en ziekenhuisfuncties moeten voldoen. De uitoefening van die bevoegdheden kan echter gevolgen hebben voor de federale begroting en de begroting van de sociale zekerheid. Overeenkomstig artikel 5, § 1, I, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen heeft het Rekenhof een verslag opgesteld over de weer-slag van de gewijzigde erkenningsnormen die tussen 1 juli 2014 en 31 december 2019 van kracht zijn geworden.

OISZ: opvolging van de interne-auditfunctie

In 2019 hebben de interne-auditdiensten van de openbare instellingen van sociale zekerheid met de steun van het Gemeenschappelijk Auditcomité (GAC) onder meer de gemeenschappelijke methodologische leidraad en de kwaliteitsbewaking verder uitgebouwd. Een peer review werd voorbereid die in de periode 2020-2021 zal worden uitgevoerd. De resultaten hiervan zullen belangrijk zijn voor het verder verbeteren van de werking, kwaliteit en maturiteit van de interne-auditdiensten. Het GAC ziet ook mogelijkheden voor verbetering bij de certificering van de reke-

ningen, het risicomanagement en de interne beheersing, en op het vlak van de middelen die aan de interne-auditfunctie worden toegewezen.

Deel III   **Andere thema's van de sociale zekerheid**

In deel III komen specifieke thema's in verband met de sociale zekerheid aan bod.

Weerslag van de COVID-19-gezondheids crisis op de ontvangsten en uitgaven van de sociale zekerheid

Het Rekenhof heeft de weerslag op de begroting van de sociale zekerheid onderzocht van de maatregelen die werden genomen in de sociale zekerheid ten gevolge van de COVID-19-gezondheids crisis. Het gaat meer bepaald om:

- steunmaatregelen voor de werkgevers en de zelfstandigen als schuldenaars van bijdragen;
- steunmaatregelen voor de sociaalverzekerden (werknemers en zelfstandigen) die schade ondervonden door de beperkende maatregelen van de overheid of die besmet werden met COVID-19;
- de terugbetaling van specifieke uitgaven in verband met COVID-19 door de verzekering geneeskundige verzorging en de toekenning van bijkomende financiële middelen aan de ziekenhuizen.

Volgens de op 15 augustus 2020 beschikbare, en nog partiële, gegevens, bedraagt het verlies aan ontvangsten voor 2020 6,2 miljard euro, terwijl de bijkomende uitgaven door de gezondheids crisis op 7,8 miljard liggen.

Fonds voor de Medische Ongevallen: werking en organisatie

Het Rekenhof heeft in juni 2020 een auditverslag gepubliceerd over de werking en de organisatie van het Fonds voor de Medische Ongevallen. In zijn audit onderzocht het meer bepaald in welke mate het Fonds de doelstellingen van de wet medische ongevallen (2010) realiseert, en of het wettelijk en organisatorisch kader voldoende waarborgen biedt om de opdrachten van dat Fonds te kunnen uitvoeren.

Deel IV   **Opvolging van aanbevelingen 2018-2019**

In dit deel brengt het Rekenhof verslag uit over het gevolg dat werd gegeven aan aanbevelingen die het in zijn vorige Boeken over de Sociale Zekerheid had geformuleerd.